

ZPRÁVY

• vytváření hypotéz o nových zdrojích infekce, způsobech šíření a rizikových skupinách s cílem stanovit priority výzkumu.

Kvalitní systém surveillance infekčních onemocnění v EU je základem pro připravenost EU k efektivní odpovědi na hrozbu těchto nákaz včetně vysoce infekčních onemocnění, hrozby bioterorismu či pandemie. Nezbytnou součástí zlepšení kvality systému surveillance infekčních onemocnění v EU je implementace molekulárních metod do jednotlivých programů surveillance, umožňující provádění globální mezinárodní surveillance. ECDC zahájilo integraci molekulárních typizačních dat do celoevropské surveillance v květnu 2007.

ECDC postupně získalo pod svou správu probíhající celoevropské programy surveillance jednotlivých infekčních onemocnění (Dedicated Surveillance Network, DSN) a koordinuje rozvoj evropských surveillance programů. ECDC buduje evropskou kapacitu pro zajištění ochrany proti infekčním onemocněním a jedním z účinných postupů jsou studijní programy pro epidemiologii a mikrobiologii (EPIET – The European Programme for Intervention Epidemiology Training a EUPHEM – The European Public Health Microbiology Training Programme). Centrum epidemiologie a mikrobiologie Státního zdravotního ústavu je opakovaně hodnoceno ECDC jakožto školící místo pro EUPHEM.

Klíčovou je i spolupráce se Světovou zdravotnickou organizací, která se realizuje zejména formou hlášení epidemiologických dat do WHO databází a implementací Mezinárodních zdravotních předpisů (IHR 2005).

Personální, materiální a technické kapacity musí umožnit bezodkladné zajištění epidemiologického šetření v ohnisku infekčního onemocnění a podle jeho výsledku hlášení na národní, respektive mezinárodní úroveň v souladu s požadavky mezinárodních zdravotnických předpisů (IHR 2005) v platném znění a EWRS.

PROBLÉMY OBORU EPIDEMIOLOGIE, NÁVRHY NA ZLEPŠENÍ SITUACE

V poslední dekádě stoupají požadavky na zajištění epidemiologických úkolů v oblasti prevence jak na národní, tak zvláště na mezinárodní úrovni. Ke splnění

těchto požadavků je nutné zajistit dostatek kvalitního personálu s odpovídající epidemiologickou kvalifikací a dostatek finančního zajištění. Průměrný věk lékařů-epidemiologů v ČR se zvyšuje a v současnosti se blíží 60 roků. Lékaři, odcházející do starobního důchodu, již nejsou adekvátně nahrazováni novými lékaři. Přispívá k tomu i ten fakt, že lékaři OOVZ, pracující ve služebním poměru na KHS (HS hl. m. Prahy), nejsou dostatečně finančně ohodnoceni tak, jako všichni ostatní lékaři v rámci svých specializačních odborností, ale pouze jako úředníci. Nedojde-li v dohledné době ke změně financování těchto odborníků-specialistů a jejich generační obměně, hrozí v brzké budoucnosti zásadní a významné ohrožení činnosti oboru epidemiologie jakožto lékařského oboru, a to i s potenciálním dopadem na ohrožení veřejného zdraví.

ZÁVĚR

V souladu se stoupajícími mezinárodními požadavky v zájmu zajištění ochrany proti infekčním nemocem je nezbytné pokračovat v již zavedených programech surveillance infekčních onemocnění a postupně tyto programy dále rozšiřovat a zkvalitňovat zejména formou implementace molekulárních metod.

Je nutno posilovat účast všech zainteresovaných pracovišť zapojených v programech surveillance infekčních onemocnění.

Je nezbytné zlepšit u některých infekčních onemocnění jejich laboratorní potvrzení včetně implementace molekulárních metod tak, aby tato onemocnění splňovala mezinárodní kritéria definice případů („case definice“). Pouze zajištění dostatečného množství těchto odborníků včetně pre- a postgraduálního vzdělávání specialistů – lékařů-epidemiologů garantuje vysokou odbornost až na okresní úrovni.

Obsah a smysl odborného založení systému ochrany veřejného zdraví a základ jeho efektivity je z hlediska epidemiologie navázán nejen na stále vyšší požadavky na zajištění surveillance řady infekčních nemocí, ale navazuje též na současný vzdělávací program a katalog správních činností. Právě z těchto důvodů je proto nutné zabezpečit, aby všechna pracoviště epidemiologie v ČR měla i dostatek lékařů.

28. Pečenkovy epidemiologické dny České Budějovice, 12.–14. září 2018

Barbora Macková, Petr Petráš a koordinátoři jednotlivých bloků

Letošní hlavní celostátní odborná akce Společnosti pro epidemiologii a mikrobiologii ČLS JEP (SEM), 28. Pečenkovy epidemiologické dny, se konala v Českých Budějovicích ve dnech 12.–14. září 2018. Organizátorem akce byla KHS Jihočeského kraje se sídlem v Českých Budějovicích, ředitelka doc. MUDr. Kvetoslava Kotrbová, Ph.D., organizační tým v čele s MUDr. Jitkou

Luňáčkovou, ředitelkou protiepidemického odboru. Konference se konala pod záštitou ministra zdravotnictví Mgr. et Mgr. Adama Vojtěcha, MHA, hejtmanky Jihočeského kraje Mgr. Ivany Stráské a Rady města České Budějovice. Na konferenci se zaregistrovalo 170 účastníků, bylo předneseno 46 ústních sdělení a prezentováno 13 posterů.

Slavnostního zahájení 28. Pečenkových epidemiologických dnů se ujali: ředitelka KHS doc. MUDr. Kvetoslava Kotrbová, Ph.D., hejtmanka Mgr. Ivana Stráská, náměstek ministra zdravotnictví prof. MUDr. Roman Prymula, CSc., Ph.D., rektor Vysoké školy technické a ekonomické v Českých Budějovicích doc. Ing. Marek Vochozka, MBA, Ph.D. a předsedkyně Společnosti pro epidemiologii a mikrobiologii ČLS JEP MUDr. Pavla Křížová, CSc. V rámci slavnostního zahájení předala dr. Křížová jménem předsedy ČLS JEP prof. Svačiny **Zlatou pamětní medaili ČLS JEP MUDr. Janu Augustinovi** za celoživotní dílo v oblasti epidemiologie. Dále dr. Křížová předala jménem výboru SEM **Cenu profesora Karla Rašky** za publikaci v r. 2017 prof. Libuši Kolářové. Cena byla udělena za článek „Humánní alveolární echinokokóza a přehled výskytu tasemnic *Echinococcus multilocularis* u zvířat v České republice“, kolektivu autorů L. Kolářová, J. Matějů, L. Hozáková et al., který byl otištěn v časopise Epidemiologie, mikrobiologie a imunologie.

Odborný program konference byl uspořádán do osmi přednáškových bloků, jejichž sestavení a průběh garantovali členové výboru Společnosti pro epidemiologii a mikrobiologii ČLS JEP spolu s dalšími odborníky České republiky (ČR). Celkem bylo prezentováno 46 přednášek. Součástí odborného programu byl i hodinový **posterový blok moderovaný Ing. Soňou Brabcovou a Mgr. Irenou Majerovou**. Autoři 13 posterů měli možnost krátce ústně prezentovat své výsledky.

První blok „Přeshraniční šíření infekčních onemocnění – migrace, cestovatelská medicína“ koordinovali prof. Pazdíora a dr. Macková.

Cílem sdělení Mgr. Gašpárka z NRC pro analýzu epidemiologických dat SZÚ byla prezentace analýzy situace v oblasti importovaných infekčních onemocnění v ČR, jak byla nahlášena do EPIDATu za roky 2001–2017. Nejvyšší počet případů tvořily kamylobakterií, salmonelózy, shigelózy, na druhém konci byla raritní onemocnění cholery a hemoragických horeček s renálním syndromem. Vedoucí CEM-SZÚ, dr. Macková, prezentovala roli SZÚ v systému připravenosti ČR na řešení přeshraničních hrozeb infekčního charakteru.

Dr. Mandáková z Oddělení epidemiologie infekčních onemocnění CEM-SZÚ ve svém sdělení uvedla přehled virových hemoragických horeček s popsáním mezilidským přenosem. S ohledem na narůstající počet osob, které cestují napříč kontinenty, je potřeba v diferenciální diagnostice věnovat pozornost i těmto vzácným infekcím. Doc. Chlábek z katedry epidemiologie Univerzity obrany v Hradci Králové se věnoval problematice vztekliny. Díky 20letému očkování volně žijících zvířat se v ČR podařilo toto onemocnění eliminovat. (Poslední případ vztekly lišky byl zaznamenán na Trutnovsku 2002.) Nicméně vzteklina zůstává celosvětovým problémem, každoročně umírá cca 70 000 osob. Hrozí i nebezpečí zavlečení z okolních států (především z Polska a Slovenska). Prof. Prymula seznámil přítomné s možnostmi očkování u migrantů a systémy zavedenými v ČR i v okolních zemích.

Druhý blok, který byl věnován „legionelám“, koordinovali dr. Drašar a prof. Pazdíora.

V první přednášce informoval vedoucí NRL pro legionely, dr. Drašar, o nárůstu počtu nahlášených legionelóz v EPIDATu za rok 2017. Nárůst o 48 % oproti roku 2016

nás řadí mezi přední evropské země s dobrou surveillance. Mezi klinickými izoláty dominovala *L. pneumophila* sg.1, ST62, což je nejnebezpečnější sekvenční typ. Prof. Pazdíora, ředitel protiepidemického odboru KHS Plzeňského kraje a přednosta Ústavu epidemiologie LF UK v Plzni, se věnoval analýze základních epidemiologických charakteristik legionelóz hlášených v letech 2006–2017 v Plzeňském kraji, v porovnání úspěšnosti environmentálních šetření s výsledky z jiných krajů ČR. Dr. Kantorová ze Zdravotního ústavu se sídlem v Ostravě promluvila o výhodách molekulárně-biologických metod v laboratorní diagnostice legionelóz. Zlatým standardem zůstává kulturační vyšetření, kdy je získán kmen *Legionella* spp. pro následnou typizaci. Nicméně kultivace zachytí pouze 40–50 % pozitivních pacientů ve srovnání s metodou PCR. Dr. Žampachová z KHS Jihočeského kraje se podělila o zkušenosti s epidemiologickým šetřením u 19 případů legionelóz v r. 2017 v Jihočeském kraji. V kazuistice dokladovala pozitivní nález z domácího prostředí pacienta, který byl konfirmován sekvenací v NRL. V posledním sdělení tohoto bloku dr. Drašar informoval o infekcích způsobených druhem *Legionella longbeachae*. Pro tuto legionelu je přirozeným prostředím půda a komposty. U dvou pacientů se podařilo prokázat souvislost jejich onemocnění s nakládáním se zahradnickými substráty, v kterých rovněž byl tento druh legionely zachycen.

Třetí blok věnovaný HIV/AIDS a STD koordinovali dr. Zákoucká a dr. Němeček.

Přes brzké zahájení byla účast v auditoriu potěšující a podtrhla význam sexuálně přenosných infekcí (STI) pro současné vnímání veřejného zdraví i konkrétní klinické problematiky. Dva příspěvky byly zaměřeny na klinickou a laboratorní diagnostiku širokého spektra STI se skvěle zvládnutou ikonografií klinických příznaků v přednášce kolektivu autorů z kožního oddělení nemocnice České Budějovice: dr. Mrkvičková, dr. Kristlová, dr. Horažďovský. Další přednáška dr. Zákoucké byla věnována epidemiologii a diagnostice STI endemických v oblasti tropů a subtropů, které se mohou v současné době objevit i v ČR.

Na epidemiologii HIV/AIDS a její vývoj byly zaměřeny dvě prezentace: dr. Němečka a dr. Malého z hlediska národní surveillance a prof. Pazdíora z hlediska surveillance v Plzeňském kraji. I přes nárůst klesajícího trendu počtu zachycených případů HIV pozitivitu (pokles v roce 2017 a pravděpodobně i v roce 2018) zůstává situace nadále závažná. Zejména je nežádoucí vysoký podíl pozdních záchytů HIV infekce již ve stadiu AIDS. Přednášky také upozornily na nutnost směřovat preventivní intervence nejen do nejvíce ohrožené populační skupiny, což jsou muži mající sex s muži (MSM), ale také na starší heterosexuální muže a legální i ilegální (v menší míře) imigranty.

Mezi postery byla problematika STI zastoupena zajímavou a důležitou prací kolektivu autorů z NRL pro papilomaviry a polyomaviry, Dermatovenerologické kliniky 2. LF UK a dalších pracovišť prezentující detekci HPV v análních cytologických stěrech MSM včetně HR typů, která zakládá riziko nádorového bujení v oblasti anu u HIV pozitivních pacientů.

V bloku „Klíšová encefalitida a další neuroinfekce; Encefalitidy, meningitidy, klíšata z pohledu přírodovědců“ – koordinace dr. Luňáčková, dr. Fajfrlík – se sešlo celkem 8 ústních sdělení a 3 postery.

ZPRÁVY

První část tohoto bloku patřila epidemiologům a infekto-
logům. Prof. Pazdíora posluchače seznámil s analýzou
a vývojem epidemiologické situace u dětí a mladistvých
v letech 1960–2017 v Západočeském kraji (nyní Plzeňském
a Karlovarském). V závěru konstatoval, že klíšťová
encefalitida je sice problémem především pro dospělou
populaci, ale ani pro mladší věkové skupiny není bez
rizika, zvláště při nízké proočkovanosti obyvatel v ČR.
Na tuto přednášku vhodně navázal dr. Chrdele s popisem
klinických příznaků onemocnění klíšťovou encefalitidou
včetně rizik úmrtí a trochu opomíjenou problematikou
několikaleté ztráty kvalitního života u části pacientů.
Tyto poznatky dokumentoval na několika kazuistikách.
Klinicko-epidemiologický blok uzavřela organizátorka
Pečenkových dnů, dr. Luňáčková, přednáškou o studii séro-
prevalence klíšťové encefalidity a lymfské boreliózy v obci
Římov v Jihočeském kraji. Do tohoto bloku byly zařazeny
i přednášky kolektivu autorů z Parazitologického ústavu
AVČR v Českých Budějovicích. Byla prezentována dvě
sdělení s virem klíšťové encefalidity v hlavní roli. První
přednesl za kolektiv autorů kolega Honig, který popsal
dynamiku infekce virem v těle klíštěte a jeho vliv na
chování tohoto roztoče. Druhá přednáška kolegy Paluse
se věnovala schopnostem viru infikovat lidské mozkové
mikrovaskulární endoteliální buňky bez nutného po-
rušení hematoencefalické bariéry. Obě velmi zajímavá
sdělení byla pro převážně zdravotnickou část posluchačů
příjemným oživením a důkazem nutné a nenahraditel-
né spolupráce s vědeckými institucemi. Následovaly
dvě prezentace zástupkyň kolektivu z Přírodovědecké
a Pedagogické fakulty MU v Brně. V prvním sdělení in-
formovala dr. Dušková posluchače o možných patogenech
koček a díky jejich těsné vazbě na člověka na nutnost
věnovat větší pozornost jejich sledování. Druhé sdělení
doc. Žákovské se věnovalo imunologické a molekulárně
biologické analýze patogenních mikroorganismů z klíš-
tát. Celý blok uzavřel vzácný host ze Slovenska, profesor
Rusnák. V zajímavé přednášce informoval posluchače
o nutnosti zvyšování kvality služeb pro zdraví veřejnosti
založené na důkazech.

Další blok se zabýval využitím molekulárních metod v epidemiologii. Koordinovaly ho dr. Křížová a dr. Havlíčková.

V první přednášce dr. Křížové byl podán přehled využití sek-
venace celého genomu (WGS) v surveillanci infekčních
onemocnění v Evropě. Byly prezentovány výsledky studií
ECDC z let 2015 a 2016, které ukazují rychlé zavádění WGS
do rutinní surveillancie infekčních onemocnění v Evropě.
Druhá přednáška dr. Amlerové byla věnována celogenomové
sekvenci *Mycobacterium tuberculosis*. Tato metoda byla
označena jako budoucnost v epidemiologii tuberkulózy,
kdy genotypizace kmenů odhalí cesty šíření jednotlivých
opatření. V třetí přednášce dr. Honskus prezentoval im-
plementaci nové metody WGS do surveillancie invazivního
meningokokového onemocnění v České republice,
což nejen zpřesňuje molekulární data surveillancie, ale
i poskytuje informace o možném pokrytí meningokoků
novými MenB vakcínami.

V bloku věnovaném alimentárním nákazám a spolu- práci s Krajskou veterinární správou (KVS) – koordi- nace doc. Kotrbová a dr. Petrás – zaznělo 6 přednášek.

V první prezentovala výskyt rotavirových onemocnění
v ČR v letech 1997–2017 dr. Špačková z Oddělení epidemio-
logie infekčních onemocnění CEM-SZÚ a Mgr. Gašpárek
z NRC pro analýzu epidemiologických dat SZÚ. Tato
onemocnění patří k nejčastějším alimentárním infek-
cím. Byla zpracována hlášení z více jak 76 000 přípa-
dů, největší incidence je v kraji Zlínském a Plzeňském,
z věkových skupin jsou nejčastěji postiženy děti 5–9leté.
Mgr. Bohuslavová z NRL pro *E. coli* a shigely informovala ve
svém sdělení o 65 případech onemocnění vyvolaných
v letech 2016–2017 patogenními *E. coli*, u nás nejčastě-
ji serotypů O26 a O157. Jedná se o závažná průjemová
onemocnění, často s krvavým průjmem, která můžou
vyústit až v hemolyticko-uremický syndrom (HUS). Dr.
Labská prezentovala výsledky studie z několika laboratoří
CEM. Ve studii bylo zjištěn vysoký podíl entero-agrega-
tivního patotypu (EAEC) *E. coli* O111 u onemocnění dětí do
dvou let. V následující přednášce se dr. Koubá ze Státní veterinární
správy (SVS) pro Jihočeský kraj. Sledování výskytu dvou
nejvýznamnějších zoonóz, salmonel a kampylobakterů,
přináší zúčastněným informace nezbytné k zajištění
bezpečnosti drůbežích produktů. Mgr. Kekláková z NRL
pro stafylokoky CEM-SZÚ promluvila o dlouholetém sle-
dování produkce stafylokokového enterotoxinu, jako
příčiny nejčastější alimentární intoxikace. Metodami
feno- a genotypizace se podařilo prokázat, že medializo-
vaná kebabová epidemie v letošním roce byla způsobena
kmenem stafylokoků s produkcí enterotoxinu A, jehož
stejný klon byl nalezen u pacientů, v potravinách, na
rukou personálu i ve stěrech z prostředí.

**V posledním bloku věnovaném infekcím spojeným
se zdravotní péčí a antibiotické rezistenci, který ko-
ordinovali dr. Jindrák a dr. Macková,** byla přednesena
4 sdělení. V prvním referovala dr. Macková o Národním
antibiotickém programu v ČR (NAP). Cílem NAP je zajiš-
tění dlouhodobě dostupné, účinné, bezpečné a nákladově
efektivní antibiotické léčby pacientů s infekčními o-
nemocněními. Následovala dvě sdělení kolektivu autorů
z FN Brno a LF MU Brno věnovaná možností využití
moderních molekulárních metod v prevenci a kontrole in-
fekcí spojených se zdravotní péčí, která přednesli dr. Plevová
a dr. Bezdíček. Data a informace získané sekvenováním jsou
cenným zdrojem informací, ale je důležité je vždy inter-
pretovat v souvislosti se všemi aspekty epidemiologické
situace a klinických projevů onemocnění. Doc. Melter ve
svém příspěvku informoval o bakteriální perzistenci v sou-
vislosti s antibiotickou rezistencí jako o fenoménu, který
může ovlivnit detekci rezistentních kmenů.
Program a prezentace 28. Pečenkových epidemiolo-
gických dnů je dostupný na www.khscb.cz, heslo:
PečenkovyDny2018.
Nedílnou součástí 28. Pečenkových epidemiologických
dnů byl i příjemný společenský program připravený or-
ganizátory konference. Účastníci navštívili představení
Jihočeského divadla „Klobouk ve křoví“ – večer s písněmi
Osvobozeného divadla. Nečekaným překvapením byla
osobní účast pana ministra Vojtěcha na společ-
enském večeru.

Účastníci 28. Pečenkových epidemiologických dnů i členové výboru SEM ČLS JEP se shodli, že odborný i společenský program konference byly výborně připraveny, za což paní ředitelce KHS doc. Kotrbové a hlavní organizátorce MUDr. Luňáčkové a celému organizačnímu týmu děkují. Hlavní celostátní odbornou akcí v příštím roce bude mezioborový Kongres klinické mikrobiologie, infekčních nemocí a epidemiologie (KMINE 2019), 7. ročník (říjen/ listopad 2019), pořádaný společně třemi odbornými spo-

lečnostmi ČLS JEP: Společností lékařské mikrobiologie, Společností infekčního lékařství a Společností pro epidemiologii a mikrobiologii. Hlavním organizátorem KMINE 2019 bude prof. Milan Kolář, Ph.D., děkan Lékařské fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Barbora Macková, Petr Petráš
SZÚ-CEM

OSOBNÍ ZPRÁVA

Zemřel MUDr. Vladimír Polanecký

Dne 18. 9. 2018 zemřel náhle a neočekávaně ve věku nedožitých 77 let MUDr. Vladimír Polanecký, který patřil mezi výrazné osobnosti české hygieny a epidemiologie. MUDr. Polanecký se narodil 5. prosince 1941 v Praze. Studium na Střední všeobecně vzdělávací škole ukončil maturitou v roce 1959 a v roce 1966 promoval na Lékařské fakultě hygienické UK. Nejprve působil jako lékař ve Výzkumném ústavu imunologie a po dvou letech nastoupil jako vedoucí odboru epidemiologie na tehdejší Obvodní hygienickou stanici v Praze 2. V letech 1972–1985 pracoval jako odborný asistent Katedry epidemiologie Fakulty všeobecného lékařství UK. Od roku 1986 působil jako vedoucí lékař Ústavu národního zdraví Národního výboru hlavního města Prahy.

Od roku 1991 zastával nejprve funkci vedoucího protiepidemického odboru Hygienické stanice hlavního města Prahy a posléze od roku 1993 do června roku 2007 byl ředitelem Hygienické stanice (HS) hlavního města Prahy. V roce 1997 se HS hl. m. Prahy pod jeho vedením stala výukovým pracovištěm Katedry hygieny a epidemiologie IPVZ.

Za dobu svého působení v roli ředitele HS hl. m. Prahy byl několik let předsedou poradního sboru hlavního hygienika ČR pro epidemiologii a v rámci svého působení ve funkci ředitele HS hl. m. Prahy inicioval vznik oddělení Epidemiologie drogových závislostí s celostátní působností.

MUDr. Polanecký úzce spolupracoval s Ministerstvem zdravotnictví a aktivně přispíval svými znalostmi a zkušenostmi při přípravě celé řady metodických návodů

a pokynů k prevenci infekčních nemocí. Současně se významně podílel na tvorbě, respektive novelizaci prováděcích předpisů k zákonu o ochraně veřejného zdraví. Po celou dobu svého působení v hygienické službě se významnou měrou věnoval problematice nozokomiálních nákaz a jejich prevenci. Nelze samozřejmě opominout i jeho rozsáhlou přednáškovou a publikační činnost.

Od roku 1995 byl zaměstnancem IPVZ – katedra hygieny a epidemiologie, kterou v období let 2009–2016 vedl.

MUDr. Polanecký svou autoritou a odbornou erudicí, kterou prosazoval se zarputilou cílevědomostí, ovlivnil celou řadu studentů v rámci postgraduálního studia, spolupracovníků a kolegů z oblasti ochrany veřejného zdraví.

Vážený pane doktore, milý Vladimíre, bylo nám ctí a potěšením se na Tebe obracet o rady, podložené Tvou letitou praxí a širokými znalostmi v oblasti infekční epidemiologie. Svým osobitým humorem, který ne každý dovedl ocenit, se Ti dařilo naše setkání příjemně zpestřovat. Budeš nám i řadě kolegů chybět.

přednáškovou a publikační činností.

Sylvie Kvášová, Jitka Částková

V Praze, dne 10. října 2018